

УДК 327

Квятковська О. В.

ОФІЦІЙНА ДОПОМОГА ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ МІЖНАРОДНОГО РОЗВИТКУ

У статті проаналізовано роль і методи функціонування офіційної допомоги для розвитку (ОДР) на багатосторонньому рівні у порівнянні з основними способами реалізації і структурою офіційної двосторонньої допомоги та досліджено мотиваційну складову донорів.

Ключові слова: офіційна допомога для розвитку на багатосторонньому рівні, офіційна допомога для розвитку на двосторонньому рівні, Комітет сприяння розвитку (КСР), країни-донори, країни-реципієнти, валовий національний дохід (ВНД), Департамент з міжнародного розвитку Великобританії (DFID), Агентство США з міжнародного розвитку (USAID).

Квятковская Е. В. Официальная помощь как функциональный инструмент реализации политики международного развития.

В статье проанализированы роль и методы функционирования официальной помощи содействия развитию (ОСР) на многостороннем уровне в сравнении с основными способами реализации и структурой официальной двусторонней помощи, а также исследована мотивационная составляющая доноров.

Ключевые слова: официальная помощь для развития на многостороннем уровне, официальная помощь для развития на двустороннем уровне, Комитет содействия развитию (КСР), страны-доноры, страны-реципиенты, валовой национальный доход (ВНД), Департамент международного развития Великобритании (DFID), Агентство США по международному развитию (USAID).

Kvyatkovska O. V. The official assistance as functional instrument of international development policy realization.

This article observes the main theoretical issues of the official development assistance. Empirical part of the investigation focuses on the donor's actions impact into the poor countries. The main goal of the article is to investigate the key principles and methods of official development assistance as a part of international development policy. This research is topical for Ukrainian scientific discussion as Ukraine itself is the recipient of that aid although official development assistance which has been one of the prominent parts of international relations since the middle of the XXth century is not well distinguished. Assistance or aid is regarded as integrity of economic, social and technical benefits granted for development in certain country or region. The main characteristic that distinguishes development assistance from humanitarian aid is that the first one covers long term projects and programs that lasts more than one year. And that fact makes sustainable results in recipient regions. The author also determines the role and motivation of multilateral development assistance and bilateral development assistance to unveil donor's interests. It is analyzed the structure of the development policy institutions of the USA, Great Britain, Germany as the main powers in performing development aid in DAC and the development policy institutions in Poland as non-DAC member, which previously was only the recipient. Here is made division between centralized and decentralized attitude in the structure of those institutes.

The author builds this article on the school of political realism approach and examines development assistance through the national interests' strategy of donor country. It helps to come to the conclusion that the most economically powerful donors prefer bilateral development assistance as it makes their development policy decisions more flexible and independent from other

donors, demonstrates the power of definite state (not global community in general) as well declares the potential of such a donor to follow its own interests. This affirms that development aid is the instrument of development policy. Controversy, multilateral development assistance unifies the donor's activity, underlines the transparency and purposefulness of aid contributions as it is under the control of international institutions, such as the UN, the EU, and the World Bank. But the author makes assumption that multilateral type of development aid is not dominant as it doesn't bring certain political and economical benefits to the donors.

Key words: multilateral official development assistance, bilateral official development assistance, Development Assistance Committee, donor countries, recipient countries, Gross national income (GNI), UK Department for International Development (DFID), United States Agency for International Development (USAID).

Сучасний стан міжнародних відносин вимагає всеосяжного підходу до аналізу поведінки суб'єктів міжнародного життя у глобальному суспільстві. Зміна конфігурації ролі провідних країн світу породжує нові підходи до ведення зовнішньої політики, серед яких прогресуючим є політика розвитку і зовнішня допомога як її основний інструмент.

Питання допомоги для розвитку є актуальним для української наукової думки. В Україні, яка є реципієнтом офіційної допомоги та допомоги для розвитку, в науковій літературі категорія „офіційна допомога для розвитку” (ОДР), яка є невід'ємним атрибутом міжнародних відносин починаючи з середини ХХ ст., майже не досліджена на належному рівні, що вказує на необхідність розкриття та глибокого аналізу основних засад здійснення ОДР для напрацювання понятійного апарату та її методологізації в українській науці.

Метою даної статті є дослідити основні засади та методи здійснення офіційної допомоги для розвитку на багатосторонньому та двосторонньому рівнях. З огляду на мету, перед нами були поставлені наступні завдання: розкрити загальні засади функціонування офіційної допомоги для розвитку на багатосторонньому рівні, проаналізувати діяльність основних міжнародних донорів, розглянути структуру офіційної допомоги для розвитку на двосторонньому рівні, визначити мотивацію найбагатших країн світу та порівняти співвідношення офіційної допомоги для розвитку на багатосторонньому та двосторонньому рівнях.

Різноманітні аспекти політики розвитку у своїх працях досліджували наступні вітчизняні науковці: Д. Дегтерьов, Е. Дегтерьова, Л. Капіца, Н. Касимова, Ю. Зайцев, та іноземні Р. Preston, Р. Mosley, В. Cracknell, R. Peet, A. Lewis, N. Hermes, R. Lensink та інші.

Використовуючи структурно-функціональний та інституційний методи з категорії міжнародної допомоги для розвитку, у дослідженні виокремлено та піддано аналізу офіційну допомогу для розвитку, що здійснюється уповноваженими державою-донором органами та агенціями, досліджено її елементи і взаємозалежні зв'язки між ними.

Під офіційною допомогою для розвитку аналізуємо гранти і кредити, які:

- були надані країнам чи територіям, занесеним до списку реципієнтів Комітету сприяння розвитку (КСР) Організації економічної співпраці та розвитку (ОЕСР) ООН;
- здійснюються на офіційному рівні, тобто є офіційно уповноваженими від держави-донора органами, виключаючи пенсії, репарації чи страхові виплати окремим особам, а також гранти чи позики, які мають військове призначення;
- покликані сприяти зростанню економіки та добробуту реципієнта;
- надаються на пільговій основі, де грантовий елемент (частка позики, що не вимагає повернення) складає не менше 25 %.

Список реципієнтів КСР складається з країн із середнім і низьким рівнем доходів, які визначаються Світовим банком за допомогою ВНД-показника на людину не залучаючи країни-члени Великої вісімки та ЄС. Список розширений найменш розвиненими країнами, за визначенням ООН – це 12 % населення світу, на яке припадає менше ніж 2 % світового ВВП.

Допомога для розвитку є категоріально багатоаспектним поняттям для теоретико-

методологічної епістемології. У даній статті „допомога” розглядається як сукупність економічних, соціальних та технічних благ, наданих для розвитку певної країни. Як зазначає Б. Крекнел, „розвиток” – це процес покращення якості життя людей. Отже, допомога для розвитку – це ресурсна база, яка надається для реконструкції інфраструктури, інституцій, економіки, щоб подолати наслідки конфлікту (війни). Основними вимогами визначено відновлення власності та інфраструктури, транзакція влади та урядових структур, демократизація суспільних відносин, панування верховенства права, а також промоція стабільного макроекономічного середовища.

Характерною ознакою допомоги для розвитку є її довготривалість. Для порівняння, гуманітарна допомога здійснюється на короткотерміновій основі як швидка реакція на подолання надзвичайних ситуацій. Якщо ж процес відновлення після кризового стану затяжний, тоді починають впроваджувати проекти та програми допомоги для розвитку. Довгостроковість детермінується як використання грантів та іноземних позик протягом більше, ніж одного року.

Розглядаючи розвиток як суспільну категорію, Н. Асокан у своєму дослідженні „Теорія соціального розвитку” пропонує дефініювати розвиток як процес, під час якого суспільна енергія конвертується в суспільно значимий результат. Тобто результатом однойменної допомоги повинна виступати сукупність показників, які вказують на підвищення стандартів життя реципієнта у порівнянні з періодом взяття донором на себе зобов'язань. Однак, оскільки в системі оцінки КСР більшість програм довготермінові і діють на перманентній основі, ефективність надання допомоги для розвитку розкривається у щорічних звітах комітету, програмах оцінки країн-донорів надання допомоги для розвитку реципієнтам за певний період, що здійснюється за відповідними критеріями. Отже, за допомогою методу індикаторів здійснено оцінку ефективності надання офіційної допомоги для розвитку, визначено домінуючі регіони-реципієнти та прерогативні сектори здійснення допомоги. На основі методологічних засад статистичного методу досліджено щорічні звіти КСР: показник валового національного доходу країни каталізував виокремлення найактивніших допомагаючих. Для порівняння двох компонентів офіційної допомоги для розвитку – офіційної допомоги для розвитку на двосторонньому та на багатосторонньому рівнях – нами був використаний компаративістський метод наукового пізнання.

Через свою дивергентність допомога для розвитку розглядається кардинально протилежними методологічними школами. Опіраючись на парадигму політичного реалізму держав, нами побудовано концептуальні висновки, оскільки міжнародну допомогу для розвитку ми трактуємо через призму національних інтересів. За експлікацією Р. Арона, саме національними інтересами керуються держави у веденні міжнародних зносин, ці інтереси конвертовані у вічні цілі та включають в себе стремління до безпеки, сили та слави, що виражається в територіальному розширенні, збільшенні кількості населення і завоюванні ментальності людей шляхом поширення ідеології та цінностей цих політичних акторів. На тому, що донори використовують допомогу для розвитку як засіб зовнішньої політики своєї держави, наголошують і вітчизняні науковці. Зокрема, Л. Капіца у своїй статті доводить, що у випадку геополітичної чи економічної зацікавленості в країні-реципієнті, у валовому об'ємі офіційної допомоги для розвитку спостерігається переважання двосторонньої допомоги над багатосторонньою. На „прагматичній” складовій у стратегіях міжнародних донорів наголошує Д. Дегтерьов.

На противагу реалістичному підходу, держави-донори допомоги для розвитку репрезентують у руслі політичного ідеалізму. Заради збереження миру, економічної та політичної стабільності країн після Другої світової війни президент США Г. Трумен у 1949 р. виголосив свою зовнішньополітичну доктрину, четвертий пункт якої заклав основи формування зовнішньої та міжнародної політики для розвитку. Релевантність ідеалістичного підходу щодо висвітлення проблематики підтримує і нинішній президент США Б. Обама. Таким чином, обґрунтовує її як засіб досягнення колективної безпеки і суспільства

глобального благополуччя.

З 1990 р. потік міжнародної торгівлі зріс майже вдвічі. Конкуренція породила здешевлення товарів та послуг. У цей час близько 300 млн. людей подолали межу бідності, поряд з цим багато ще живуть у дуже жакливих умовах [19]. Це було спричинено низкою факторів, серед яких постійні конфлікти, погане керівництво і корупція, дискримінація, неможливість задовольнити першочергові людські потреби, хвороби, відсутність інфраструктури, верховенства права, слабке управління економікою, а також географічні та кліматичні умови. Надзвичайна бідність у таких групах населення чи країнах породжує небезпеку для усієї світової спільноти, вказуючи на неспроможність універсальних та регіональних міжнародних організацій виконувати взяті на себе зобов'язання. Бідність країни нами розглядається в межах гуманістичної концепції. Тобто категорія „бідність” есплікується як позбавлення населення країни ресурсів для розвитку через те, що люди не можуть реалізувати свої першочергові потреби – в медичних послугах, якісному харчуванні, в нормальних соціально-економічних умовах, які відображаються в особистій безпеці, наявності житла, засобів зв'язку, в освіті, дозвіллі тощо. Актуальним для даного дослідження є тлумачення бідності як стану економічної, а часом і політичної залежності. Г. Зіммель розглядав бідність як стан необхідності отримувати допомогу внаслідок нестачі ресурсів. Автор визначає бідність країни чи певної соціальної групи за критеріями ООН, оскільки в окремих країнах існує свій набір ознак детермінанти „бідність”. ООН зазначає чотири характерні риси прояву бідності: 1) коротка тривалість життя; 2) низька професійно-освітня підготовка; 3) позбавлення економічної бази нормального життя – чистої питної води, медичних послуг, якісного харчування; 4) вилучення з суспільного життя.

Дане дослідження розкриває характерні риси та функції офіційної допомоги для розвитку, яка здійснюється різними донорами та донорськими групами на багатосторонньому і/або на двосторонньому рівнях як офіційна політика держави. На сучасному етапі переважає допомога, що здійснюється програмами, які реалізуються на двосторонній основі. Однак існують проблеми, пов'язані із допомогою для розвитку, які уряди не можуть вирішити на двосторонньому рівні, – тоді вступають в дію об'єднані зусилля, і допомога надається через багатосторонні структури. Тобто донори можуть використовувати міжнародні організації для надання офіційної допомоги для розвитку на двосторонньому рівні.

Офіційна допомога для розвитку на багатосторонньому рівні – це сукупність заходів, що здійснюються державами через міжнародні організації чи іншими інституціями-донорами, в яких група країн, що офіційно представляє свою державу, реалізує спільні проекти для покращення рівня життя населення в бідних країнах. Донори здійснюють внески до відповідних організацій. У 2000 р. з метою зниження рівня надзвичайної бідності на Генеральній сесії ООН 189 країн-членів підписали декларацію „Цілі розвитку тисячоліття”, яка повинна реалізовуватись до 2015 р. Ця концепція представлена на багатосторонньому рівні політики розвитку спеціалізованими установами ООН, ЄС, Групою Світового банку та іншими міжнародними інституціями.

Група Світового банку є однією із найпотужніших структур, що здійснює політику розвитку на багатосторонньому рівні. Група складається із п'яти міжнародних організацій: Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Міжнародна асоціація розвитку, Міжнародна фінансова корпорація, Багатостороння агенція з гарантій інвестицій та Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів [14]. Організація надає кредити, реалізує різні проекти та за допомогою індикаторів випускає щорічний звіт.

Комітет сприяння розвитку як уповноважений орган ОЕСР ООН налічує 24 члени і є унікальним міжнародним форумом багатьох найбільших донорів. КСР об'єднує зусилля донорів для забезпечення сталого розвитку, росту економічно відсталих країн, скорочення бідності, підвищення рівня життя в країнах, що розвиваються. Комітет надає аналітичну інформацію щодо створення програм, формує щорічні звіти про діяльність донорів. Частка

допомоги, яка була надана через Комітет сприяння розвитку у 2011 р., склала 40 % (55 млн. дол.) від загальної наданої допомоги [18].

У 2010 р. КСР промоніторив 29 відповідей різноманітних фондів та організацій, у ході чого було визначено, яким чином основні донори системи багатосторонньої допомоги приймають рішення, серед яких виділяють: централізований та децентралізований [8]. Дев'ять із 29 керуються централізованим підходом в асигнуванні міжнародної допомоги. Тобто рішення приймається єдиним міністерством, управлінням чи агенцією, яке вирішує великий спектр зобов'язань. У країнах Скандинавії та Новій Зеландії – це міністерства зовнішніх справ, а в Австралії та Великобританії – агентства з міжнародного розвитку.

Чотирнадцять інших країн-членів мають щонайменше два окремих міністерства, управління чи агенції, що уповноважені приймати рішення для надання допомоги. У вісьмох країнах прийняття рішень зосереджено в фінансових департаментах та міністерствах зовнішніх справ, у той час як в інших шести – це агенції з міжнародного розвитку та до трьох і більше інших міністерств, управлінь чи агенцій, які видають окремими напрямками асигнувань.

Європейський Союз є самостійним суб'єктом Комітету сприяння розвитку як організація, а також 15 країн-членів ЄС представлені як окремі донори в складі комітету, які мають свої права і керуються у своїй діяльності власними ресурсами і політикою розвитку.

Для збору інформації про держави, що потребують допомоги, вибору пріоритетних напрямів діяльності у тій чи іншій країні, оцінки ефективності витрачання фінансової та гуманітарної допомоги у 2002 р. 16 держав-донорів, які надають суттєву фінансову підтримку країнам, що розвиваються, створили „Мережу оцінки ефективності міжнародних організацій” – МОПАН (Multilateral Organization Performance Assessment Network). Ця структура надає рекомендації країнам-членами організації щодо надання допомоги в рамках міжнародних інституцій [13].

У жовтні 1970 р. Генеральною Асамблеєю ООН було прийнято резолюцію, в якій погоджено, що економічно розвинені країни світу надаватимуть офіційну щорічну допомогу для розвитку країнам, які розвиваються, що протягом п'яти років повинно досягти хоча б 0,7 % від валового національного доходу країни-донора [15]. Однак за 2010 р. середній показник членів Комітету сприяння розвитку склав 0,49 %. Лише п'ять країн змогли досягти рівня 0,7 %, серед яких Норвегія (1,1 %), Люксембург (1,09 %), Данія (0,9 %), Швеція (0,97 %) та Нідерланди (0,81 %). Примітно, що США і надалі вносять найбільшу суму у порівнянні з іншими країнами, однак вона не досягає домовлених 0,7 % ВВП. До прикладу, за 2010 р. США надали 30154 млн. дол. (0,21 % ВВП), а Норвегія, яка має 1,1 % ВВП, надала тільки 4582 млн. дол. [12].

Американські науковці Х. Мілнер та Д. Тінглі у своїй доповіді говорять, що американці підтримують надання політики розвитку через мультисторонні організації, оскільки це засвідчує, що США поділяють загальні цінності із світовою спільнотою, тобто є частиною демократичного міжнародного співтовариства. А також заспокоює опонентів своєї зовнішньої політики, вказуючи на прозорість намірів, оскільки багатосторонніми інституціями здійснюється більш всеосяжний контроль з боку різних міжнародних акторів [11].

Провладні кола надають перевагу допомозі на двосторонньому рівні, оскільки вона відповідає цілям національної безпеки, а допомога на багатосторонньому рівні може надаватися в рамках програм, які не обов'язково відповідають національній безпеці США.

Допомога на двосторонньому рівні – це надходження асигнувань безпосередньо від офіційно уповноваженого державою органу до країни-реципієнта. За даними ОЕСР ООН, основними постачальниками двосторонньої допомоги є: Австралія, Бельгія, Великобританія, Данія, Ірландія, Іспанія, Італія, Канада, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, США, Фінляндія, Швейцарія та Швеція. У залежності від того, в якому секторі надається допомога, вона може здійснюватися за різними напрямками, наприклад, безпеки, правових реформ, юрисдикції. З

огляду на соціально-економічні показники реципієнта допомогу класифікують як допомога для розвитку та постконфліктна допомога [5].

Порівняння ролі офіційної державної допомоги на багатосторонньому рівні з тією, яка проводиться на двосторонньому, пропонуємо розглянути на прикладі країн, найбільш значимих за даними щорічника КСР 2011 р. за рівнем кількісного фінансового асигнування: США, Німеччини та Великобританії. А також розглянемо механізми та цілі надання допомоги Польщі, яка не є в списках донорів КСР.

В США з 1961 р. Агентство з міжнародного розвитку є провідною установою уряду Сполучених Штатів Америки з виконання програм міжнародної економічної та гуманітарної допомоги. USAID здійснює свої проекти у тісній співпраці з приватними добровольчими організаціями, американськими компаніями та іншими державними і міжнародними організаціями. Агенція працює в більш ніж 100 країнах світу. Афганістан, Ірак, Судан, Ефіопія та Палестина – топ-5 реципієнтів американських дотацій за 2009 р. В основному, це була допомога для розвитку соціальної сфери, зокрема, освіти, охорони здоров'я, державних інституцій та громадянського суспільства. Загалом, в США розроблений всебічний підхід до ведення політики розвитку і надання зовнішньої допомоги для розвитку. В своїй діяльності агенція керується Автоматизованою системою директив (ADS), яка складається із шести функціональних напрямів, де розглядаються питання організації агенції та правові основи, програмування, допомоги, управління персоналом, управління послугами та питання бюджету і фінансів. ADS постійно оновлюються у відповідності із федеральними нормативними актами, звітами керівника агенції та іншими кон'юнктурними змінами [17]. У забезпеченні політики розвитку США переважно керуються своїми геополітичними інтересами. Підтвердженням цьому є той факт, що США (87 %) й Австралія (90 %) мають найвищий показник серед країн, які надають перевагу здійсненню допомоги для розвитку на двосторонньому рівні [8]. Більшим підтвердженням є відсутність прозорості критеріїв розподілу фінансування для надання допомоги. У свою чергу, різні федеральні органи переконують, що США діють неупереджено у виборі країни чи регіону, яким надають допомогу. Проте в управлінні USAID з подолання стихійних лих за кордоном існує щорічна програма, в якій визначається, як вони будуть діяти у кожному регіоні включаючи можливість надання допомоги в поточних надзвичайних ситуаціях, які можуть статися. Державне бюро з міграції та допомоги біженцям приймає свої рішення щодо планування та фінансування на основі аналізу, що проводиться раз на два роки сумісно із основними партнерами, але заключне рішення все одно приймається у Вашингтоні. Якщо хоча б найменш уразливі частини цих документів зробити доступними для громадськості, це могло б допомогти нівелювати усталене переконання, що для США першочерговими є цілі національної безпеки у наданні зовнішньої допомоги. Зокрема, за цілями, проголошеними президентом США щодо надання зовнішньої допомоги, можна визначити пріоритетні напрямки зовнішньої політики держави. У 2007 р. Б. Обама у своїй промові „Зміцнення нашої спільної безпеки шляхом інвестування у нашу спільну гуманність” пообіцяв відновити авторитетну роль США, підтримуючи бідні країни, надаючи їм допомогу для покращення рівня добробуту. Аргументація схиляється до того, що такі регіони – це потенційні зони конфлікту, що створює загрозу безпеці світової спільноти. Таким чином, спостерігаємо, що декларативні імперативи в дусі політичного ідеалізму спрямовані на забезпечення власних національних інтересів США [3]. Також відбувається мілітаризація зовнішньої допомоги. Наприклад, під час операції з подолання наслідків землетрусу на Гаїті, для надання допомоги Афганістану та Іраку використовувалась не тільки цивільна, а й військова допомога [9].

Оскільки США мають тривалий досвід двосторонньої допомоги, то, зазвичай, набагато менше узгоджують свою діяльність з іншими донорами КСР щодо обміну аналітичною інформацією, звітними даними чи розроблення програм подальшої спільної роботи, надають перевагу допомогі на двосторонньому рівні, що забезпечує їх власні національні інтереси та можливість впливати на міжнародні відносини використовуючи підтримку країн-

реципієнтів.

Проблеми, з якими стикаються бідні країни, зачіпають усі держави, в тому числі і Великобританію. Британські швидкозростаючі експортні ринки знаходяться в бідних країнах, а, отже, Об'єднане Королівство зацікавлене у наданні офіційної допомоги для розвитку на двосторонньому рівні. Слабкий уряд і соціальна ізоляція можуть спричинити конфлікт, загрозливий миру і безпеці всього світу. Загрозливими для всіх країн світу є і зміни клімату.

Центральним органом у проведенні політики розвитку Об'єданого Королівства виступає Департамент з міжнародного розвитку, створений у травні 1997 р. У бізнес-плані DFID урядова коаліція затвердила наступні пріоритети [4]

- створення добробуту;
- безпосереднє розповсюдження принципів „Декларації тисячоліття”;
- урядування і безпека;
- зміна клімату;
- гуманітарна допомога;

У 2010 р. Великобританія надала 0,56 % від ВНД на офіційну допомогу для розвитку, 64 % з яких було використано шляхом допомоги на двосторонньому рівні. У 2010 р. на 16 реципієнтів було скорочено кількість країн, яким надається допомога на двосторонньому рівні. Член Кабінету Міністрів Е. Мітчел заявив, що це спричинено бажанням Великобританії надавати допомогу цим країнам через багатосторонні організації, що буде більш ефективно [17]. Левову частку допомоги для розвитку на двосторонньому рівні Великобританія надає своїм колишнім колоніям та залежним територіям, таким, як Індія, Нігерія, Пакистан та ін. Для результативної роботи DFID розроблено індекс надання допомоги: перший індекс сфокусований на визначенні потреби країни-реципієнта в допомозі – наприклад, країна із більшою кількістю бідного населення потребує суттєвішої допомоги, ніж ті, в яких менше бідного населення. Ця сторона індексу включає три окремих частини:

- кількість людей, які живуть менш, ніж на 2 \$ в день;
- ВВП на душу населення;
- рівень слабкості (вразливості) країни.

А другий індекс включає вимір ефективності допомоги за показниками Оцінки політики країни та інституційного потенціалу (CPIA) Світового банку. Даний показник квантифікує ступінь підтримки інституціями країни-реципієнта стійкого зростання рівня добробуту та зниження бідності в результаті ефективного використання наданої допомоги для розвитку, цей індикатор прогресу вимірюється за шістнадцятьма критеріями. Таким чином DFID визначає потенціал країн щодо ефективного використання ними допомоги для розвитку. Однак індекс розподіляється тільки серед країн із низьким і середнім рівнем доходів за даними списку реципієнтів КСР. З огляду на це, протягом 2010–2015 рр. найбільше коштів планується виділити для Пакистану, Ефіопії, Індії, Бангладешу та Нігерії [16].

У Німеччині питання офіційної допомоги для розвитку вирішують децентралізовано наступні державні органи: Федеральне міністерство економічної співпраці та розвитку (BMZ), Німецька служба розвитку (DED) та Німецька агенція з міжнародної співпраці (GIZ). Основними завданнями організацій є покращення умов життя і праці людей. У 2011 р. Німеччина витратила 14,5 млн. дол. на офіційну допомогу для розвитку, що склало 0,40 % від валового національного доходу країни. 61 % був спрямований на двосторонню міжнародну допомогу. Так, топ-3 реципієнтів – Ірак – 946 млн. дол., Китай – 566 млн. дол., Індія – 358 млн. дол. – отримали допомогу в переважній більшості на розвиток освіти, охорони здоров'я, соціальної та економічної інфраструктури. Асигнування сфокусовані на країни з низьким рівнем доходів, хоча історично складалося так, що допомога надавалася країнам із середнім рівнем. Надалі Німеччина має намір скорочувати участь у наданні допомоги на багатосторонньому рівні до однієї четвертої ОДР. У порівнянні із 2004 р.

видатки на багатосторонню допомогу скоротилися на 8 %. Вона вже скоротила кількість реципієнтів з 84 до 57, відсіялися країни, які не змогли ефективно використати допомогу. Новий підхід доводить прагнення держави виконати заявлені цілі зі скорочення рівня бідності [10].

Протягом року з липня 2011 р. Німеччина разом із Польщею головували в „Good Humanitarian Donorship group”. Група, що була заснована у 2003 р., прийняла 23 принципи добросовісної практики надання гуманітарної допомоги, в яких закладені основи для керівництва офіційної гуманітарної допомоги та механізм для заохочення більшої підзвітності донорів [1]. Серед хороших принципів надання гуманітарної допомоги виділені наступні: принцип гуманності, нейтралітету, незалежності, неупередженості, своєчасності та відповідності вимогам конкретної ситуації. Польща, хоча і не є в групі донорів КСР, також надає допомогу для розвитку. У 2011 р. Польща внесла 381 тис. дол. офіційної допомоги для розвитку, тобто 0,08 % валового національного доходу, лівову частку якої складає допомога на багатосторонньому рівні – 79 % в більшості через структури ЄС, а на двосторонньому рівні – 21 %. Безпосередніми реципієнтами Польщі стали Білорусь, Афганістан, Україна, Грузія та низка африканських країн і країни Близького Сходу [2].

Варто зазначити, що в цілому у відсотковому значенні найрозвиненіші країни світу надають перевагу офіційній допомозі для розвитку на двосторонньому рівні, що вказує на політичну зацікавленість держав у підтримці свого статусу-кво на міжнародній арені. В інших країнах, які пробують себе у наданні офіційної допомоги для розвитку, переважаючою є допомога на багатосторонньому рівні.

Таким чином, офіційна допомога для розвитку – це система взаємозв'язків між державними органами країн-донорів та реципієнтів, спрямована на подолання бідності та покращення добробуту в країнах, що розвиваються. Найбільш економічно розвинені країни надають перевагу допомозі на двосторонньому рівні, що робить політику держави гнучкішою та незалежною від інших держав, засвідчує про переконливість, потужність держави та її потенціал самостійно вирішувати, яким чином реалізовувати політику допомоги для розвитку. Цей напрям міжнародної діяльності є політично спрямованим. Участь держав у допомозі на багатосторонньому рівні об'єднує діяльність донорів, підкреслює прозорість та цілеспрямованість асигнувань, які підконтрольні та підзвітні міжнародним органам, таким, як ООН, ЄС, Група Світового банку. Отже, офіційна допомога для розвитку на багатосторонньому рівні послуговує інструментом стримування і протидії для її організації та ефективного здійснення. Однак цей спосіб не єдиний для реалізації політики розвитку, оскільки донори не отримують достатні політичні та економічні бенефіції від спільно реалізованих проектів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. 23 principles and good practice of humanitarian donorship. – Good Humanitarian Donorship [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.goodhumanitarianandonorship.org/gns/principles-good-practice-ghd/overview.aspx>
2. Assistance in figures. – Polish aid [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.polishaid.gov.pl/Assistance,in,figures,184.html>
3. Barack Obama's strategy to promote global development and democracy. – Center for Global Development [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cgdev.org/doc/blog/obama_strengthen_security.pdf
4. Bilateral Aid Review Technical Report 2011. – Department for International Development [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dfid.gov.uk/Documents/MAR/FINAL_BAR%20TECHNICAL%20REPORT.pdf
5. Bilateral donors. – United Nations Rule of Law [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.unrol.org/article.aspx?article_id=22
6. Country Policy and Institutional Assessment. – The World Bank [Електронний ресурс]. –

- Режим доступу :
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/IDA/0,,contentMDK:21378540~menuPK:2626968~pagePK:51236175~piPK:437394~theSitePK:73154,00.html>
7. DAC Report on Multilateral Aid 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://www.oecd.org/KCP/aidarchitecture/42901553.pdf>
  8. DAC Report on Multilateral Aid 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://www.oecd.org/KCP/aidarchitecture/49014277.pdf>
  9. Development Assistance Committee Peer Review 2011. The United States [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://www.oecd.org/KCP/peerreviewsofKCPmembers/48434536.pdf>
  10. Development Co-operation Report 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/development/development-co-operation-report-2012_dcr-2012-en
  11. Milner H. The choice for multilateralism: Foreign aid and American foreign policy. [Електронний ресурс] / H. Milner, D. Tingley. – Режим доступу :
http://scholar.harvard.edu/files/riomilnertingley_0.pdf
  12. Net ODA in 2010. – OECD [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://webnet.oecd.org/oda2010/>
  13. The Multilateral Organisation Performance Assessment Network [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://www.mopanonline.org/>
  14. The World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/0,,pagePK:50004410~piPK:36602~theSitePK:29708,00.html>
  15. United Nations General Assembly, Twenty-Fifth Session, Second Committee: compare documents A/C.2/L.1104 of 25 September 1970 and A/C.2/L.1104/Rev.1 of 14 October 1970.
  16. UK development aid. – Institute for fiscal studies [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://www.ifs.org.uk/budgets/gb2012/12chap7.pdf>
<http://www.ifs.org.uk/budgets/gb2012/12chap7.pdf>
  17. Watt N. Britain to cut aid to world's poorest countries [Електронний ресурс] / N. Watt, D. Walsh // The Guardian. – Tuesday, 1 March 2011. – Режим доступу :
<http://www.guardian.co.uk/global-development/2011/mar/01/uk-cuts-aid-poorest-countries?intcmp=239>
  18. What do we know about multilateral aid? October 2012 – Consultative Draft. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
[http://www.oecd.org/KCP/aidarchitecture/12_10_02%20Policy%20Briefing%20on%20Multilateral%20Aid_draft_final_draft%20\(2\).pdf](http://www.oecd.org/KCP/aidarchitecture/12_10_02%20Policy%20Briefing%20on%20Multilateral%20Aid_draft_final_draft%20(2).pdf)
  19. Zoellick Robert B. An Inclusive & Sustainable Globalization. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/ORGANIZATION/EXTPRESIDENT/EXTPASTPRESIDENTS/EXTPRESIDENT2007/0,,contentMDK:21504730~menuPK:64822306~pagePK:64821878~piPK:64821912~theSitePK:3916065,00.html>